

ՆԵՐՇՆՉՈՒԵԼՈՎ ԿԱՐԴԱՑԱԾ ԳԻՐՔԵՐԷ....

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ԵՒ ԵՍ

Հայերենը հրաշալի հին լեզու մըն է: Ազգս այս լեզուով կը խօսի, կ'երգէ, կը գրէ: Բայց Հայերենը միայն լեզու չէ: Հայերենը մեր փրկութիւնն է: Հայերէն մտածել, գրել-կարդալ, այս ամէն ինչը կ'օգնէ ազգիս զարգանալ եւ աւելի հզօր ըլլալ: Հայերենը նաեւ պատմութիւն ու ցաւ է: Մարդիկ կ'ըսեն երբեմն որ հայերը տկար են, որովհետեւ պզտիկ երկիր ունին: Բայց ոչ մէկը մեզմէ աւելի լաւ չի գիտեր որքան ուժ ունի մեր ոգին եւ որքան քաջ ենք եւ քանի պատերազմ անցուցեր է այդ հրաշալի երկիրը:

Հայերենը մեզ, հայերուս կը խորհրդանշէ, մեր իմաստուն երգերը, հրաշալի գիրքերը ու բանաստեղծութիւնները: Մեր արուեստն ու պարը ցոյց կու տան թէ որքան ճոխ եւ նոյն ժամանակ խիստ ազգ ենք: Հայերենը շատ արժէքաւոր լեզու է: 1915-ին փորձեցին ջնջել աշխարհի երեսէն, բայց չկրցան: Մենք հայերս ապրեցանք եւ պիտի շարունակենք ապրիլ հզօր բանակի շնորհիւ եւ հայ աշակերտներու՝ որոնք մեր ապագան են:

Սոնիա Սարաճեան

Գ Միջնակարգ

Ընդհանրապէս մարդը իր լեզուով կը յառաջանայ: Իր լեզուն իր պատմութիւնն է, որ իրեն ուղղութիւն կու տայ: Մարդու խօսած ձեւէն կրնաս հասկնալ թէ ինչ տեսակ մարդ է: Իր օգտագործած բառերը, խօսելու ձեւը շատ բան կ'ըսեն մարդու մասին: Անձամբ երբ կը մտածեմ կը հասկնամ, որ եթէ ես միջնակարգ յաճախէի և ուրիշ դպրոց երթայի պիտի կտրուէի Հայերենէն, հայկական տօներէն, յիշողութիւններէն:

Հայերէն լեզուն քեզի կը կապէ աւելի ամուր, կը պահէ հայրենիքիդ մօտ և հայ ըլլալուն: Քեզի կը ներքաշէ իր պատմութեան, իր մեջ և դուն արդէն չես կրնար մոռնալ և չխօսիլ կամ չսորվիլ կամ ալ չհետաքրքրուիլ: Հայերենը ինձի սորվեցուց չհրաժարիլ անկէ ինչը որ քուկդ է եւ ազգիդ՝ չտալ ուրիշին: Նաեւ եթէ Հայերէն լեզուն չշարունակէի և չսորվէի պիտի չուզէի մասնակցիլ հայկական տարբեր գործունէութեանց՝

դրօշակներով, արենուշական, պարախումբով: Պիտի չուզէի կայ ունենալ այդ բոլորի հետ: Այդ զգացումը, ուժը արդեն կայ և պիտի մնայ միշտ:

Անկելինա Նազարովնա
Գ Միջնակարգ

Երեք տարի եղաւ որ Կիպրոս կ'ապրիմ : Երբ եկայ որոշեցի յաճախել հայկական Նարեկ Միջնակարգը: Նախքան Կիպրոս գալս բնաւ չէի հետաքրքրուած Հայերէն կամ որևէ մէկ լեզուով կարդալու: Բայց երբ հոս եկայ իմ շատ աղուոր ուսուցչուհիս, տիկին Վիոլէթը փոխեց այդ ինձի համար: Գրեթէ երեք տարի է որ Նարեկ միջնակարգ կը յաճախեմ և այս երեք տարուայ մէջ շատ բաներ սորվեցայ և փոխուեցայ աւելի լաւին :

Շատ հետաքրքրական և կեանքի մասին խորհուրդներու հետ կապուած բոլոր պատմութիւնները կարդալէ ետք՝ կրցայ զգալ որ կարդալը շատ լաւ բան մըն է: Այս շատ աղուոր զգացում էր ինձի համար և կը կարծեմ թէ ամէն մարդ պետք է զգայ այդ զգացումը: Նաեւ իմ մտածելակերպը փոխուեցաւ: Սկսայ աւելի խելացի և տարբեր նայիլ կեանքին և իր բոլոր դժուարութիւնները: Ինձի համար այս երեք տարիները շատ հաճելի անցան՝ մանաւանդ Հայերէնի պահերը, որովհետև շատ լաւացուցիւ ինձի և փոխեցին: Բայց այս ամէնը առանց տիկին Վիոլէթին կարելի չէր ըլլար:

Լամիթա Գոճաողլանեան
Գ Միջնակարգ

Այս վերջին երեք տարիները Միջնակարգի մէջ՝ երբ Հայերէն կը դասաւանդուէր ինձի հասկցայ, որ Հայերէնը պարզ լեզու մը չէ որ կը սորվինք խօսիլ: Հայերէնը պարզ լեզու մը չէ որ կը սորվինք գրել: Ասոնցմէ զատ, Հայերէնը կրնայ փոխել մեր զգացումները: Կրնայ նաեւ փոխել մեր մտածելակերպը: Մեզի նաեւ կը սորվեցնէ մեր պատմութիւնը: Կը սորվեցնէ արժեքներ: Մեզի կը սորվեցնէ աւելի լաւ մարդ դառնալ: Նաեւ կը սորվեցնէ ճիշդը վատէն տարբերել, զանազանել: Հայերէնը բացի այն որ շատ գեղեցիկ լեզու մըն է, մեզի աւելի մօտ կը բերէ: Հայերէնը շատ փոխեց ինձի այս երեք տարիներուն ընթացքին:

Ալիսիա Շիրումեան
Գ Միջնակարգ

Հայերեն բառը լսելով կը հպարտանամ: Հայ ըլլալով ես շատ ուրախ եմ եւ շատ բաներ սորված եմ Հայերէնով: Այս վերջին տ աս տարիները ես Նարեկ վարժարան եւ Միջնակարգ յաճախելով մեծցայ եւ սորվեցայ ճիշդ որոշումներ առնել, աւելի խելացի դարձայ: Հայերէնը մղեց աւելի մտածել քան թէ խօսիլ:

Տիկին Վիոլէթին հետ ամէն պահ շատ մեծ իմաստ ունէր եւ ամէն օր նոր բան մը կը սորվէինք: Այս տիկինը ինծի օգնած է աւելի լաւ հասկնալ իմ մայրենի լեզուս եւ ինքն է պատճառը որ ես այսքան յառաջացած եմ:

Միջնակարգի մէջ դաս ընելով տիկին Վիոլէթին հետ, ես գիտցայ որ Հայերէնը պարզապէս լեզու մը չէ, այլ շատ աւելի իմաստներ ունի իր մէջ, եւ մինակ շատ քիչ մարդիկ գիտեն ասոր մասին: Ես չեմ գիտեր ինչ պիտի ընէի այս բաները եթէ չսորվէի: Շատ ուրախ եմ որ այսքան հայրենասէր եւ բացառիկ տիկին մը ունիմ որ ինծի աւելի բաներ սորվեցնէ իմ մայրենի լեզուիս համար:

Յուլակ Կեօքճեան

Գ Միջնակարգ

Հայերէնը այս երեք տարուան մէջ ինծի դարձուց նոր մարդ ու շատ օգուտ տուաւ: Իմ կեանքիս շատ ազդեց: Այսինքն հիմա շատ աւելի լաւ ու յստակ կրնամ խօսիլ Հայերէն: Շատ ուրախ ու գուարթ կը զգամ որ իմ լեզուս աւելի լաւ կը ծանօթանամ: Բայց այս ամէնը եղաւ սիրելի տիկին Վիոլէթին պատճառով, որովհետեւ մեզի միայն հայերէն չսորվեցուց, բայց սորվեցուց մարդկային կեանքերը եւ արժէքները:

Ֆապիօ-Արմէն Չատոյեան

Գ Միջնակարգ

Պատմութիւնները որ կարդացինք եւ վերլուծեցինք այս երեք տարուայ ընթացքին, շատ փոխեցին իմ մտածելակերպս կեանքի հանդէպ: Այս գիրքերը կարդալէն ետք, մանաւանդ <<Մանկութիւն Չունեցող Մարդիկ>> գիրքը հասկցայ որչափ բախտաւոր եմ, որ այսչափ լաւ կեանք ունիմ: Ունիմ երկու ծնողներ, հագուստներ, կօշիկներ, ճաշ եւ ամենակարեւորը, երբեք պատերազմ չեմ տեսած: Բայց ինծի համար ամենէն աղուորը այս պատմութիւններէն այն է, որ այս գիրքերուն հեղինակներուն զգացումները կը կարդաս եւ իրենց շատ լաւ կը հասկնաս: Երբեմն ալ կը զգաս որ իրենց նոյն զգացումները եւ մտածումները ունեցած ես: Այս

պատմությունները ստրվեցուցին ինձի թե որչափ գեղեցիկ է հայկական լեզուս եւ որչափ կարեւոր է որ ուրախ ըլլամ ունեցածներովս:

Սեւան Մէյսըն

Գ Միջնակարգ

Ես իմ պգտիկութենէս սկսեալ Հայերէն կը խօսիմ եւ կը գրեմ: Միշտ Հայերէնը կը սիրէի: Պգտիկութենէս հպարտ էի որ հայ եմ, բայց շատ լաւ չէի հասկնար, որովհետեւ շատ հասունցած չէի ինչպէս որ հիմա եմ: Հայերէնը իսկապէս սկսայ հասկնալ երբ որ Հայաստան գացի: Միշտ պատմություններ կը լսէի եւ կը ստրվէի Հայաստանի մասին, բայց շատ լաւ չէի հասկնար: Երբ որ Հայաստան գացի սկսայ աւելի հասկնալ եւ ստրվիլ, որովհետեւ ամէն ինչ իմ առջեւս կը գտնուէր:

Երբ Կիպրոս վերադարձայ եւ միջնակարգի մէջ սկսայ ստրվիլ Հայերէնը, աւելի կը հասկնայի եւ շատ աւելի կը սիրէի: Այս իմ երեք տարիներու ընթացքին միջնակարգի մէջ շատ աւելի հասկցած եմ Հայերէնը եւ սիրած: Շատ նոր բաներ ստրված եմ եւ երբ Հայաստանի մասին պատմություններ կը լսեմ՝ իմ աչքերս կը գոցեմ եւ կ'երեւակայեմ: Երբոր կ'երեւակայեմ իմ առջեւս շատ աղուոր նկարներ կը տեսնեմ եւ կը սիրեմ:

Այս իմ երեք տարիներու ընթացքիս այս միջնակարգի մէջ այնչափ Հայերէն ստրված եմ, որ երբեք չէի երեւակայեր : Եթէ ես հիմա այդ ձեւով մտածէի ինչպէս որ երեք տարի առաջ կը մտածէի, այսչափ շատ պիտի չհասկնայի: Ես երեք շաբաթէն պիտի աւարտեմ, բայց ես երբեք պիտի չմոռնամ այս վերջին երեք տարիներու ընթացքին ինչպէս Հայերէնս լաւացաւ եւ իմ սերս դէպի Հայերէնը շատցաւ: Ես այս վերջին երեք շաբաթներն ալ Նարեկ միջնակարգի՝ պիտի շարունակեմ զարգացնել Հայերէնս:

Նորայր Բարսեղեան

Գ Միջնակարգ

ՈՒՒԼԻԸՍ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԸ ԿԱՐԴԱԼԷ ԵՏՔ

Գեղեցիկ Ճերմակ Ձին

Այս պատմութեան մէջ,

Ինը տարեկան է Սարոյեանը:

Կը նկարագրե հայերը,
Որոնք գաղթած էին Ամերիկա:
Կը ներկայացնե կէս գիւղական կեանք մը,
Ուր կը վերակենդանացնե Ֆրեզնո քաղաքը,
Իր պարտեզներով ու տուններով:
Կը զգանք ու կը տեսնենք իր պարզութիւնը,
Լաւատեսութիւնը եւ վերջապէս մարդասիրութիւնը:
Այս բոլորը կը տեսնենք մանուկի իր աչքերով,
Ու կը հասկնանք եւ կը սորվինք
Իր մանկութիւնը, պատանեկութիւնը:

Ֆապիօ-Արմէն Զատոյեան

Գ Միջնակարգ

Մեկնիչ քաղաք

Այն հին երանելի օրերէն մէկը,
Աշխարհը ինծի դեռ կ'երեւեր հիանալի տեղ մը. . .
Դուրսի ձայն մը ինծի արթնցուց առտուան ժամը չորսին,
Պատուհանէս երեւցաւ գեղեցիկ ճերմակ ձին:

Արագ մը պատուհանէս դուրս նետուեցայ,
Կամաց-կամաց ձիուն մօտեցայ:
Ձիուն հետ խօսեցայ գաղտնի լեզուով մը,
Ձգեց որ ես մագլցիմ իր կռնակը:

Մութին մէջ ձին սկսաւ քալել,

Բայց յետոյ արագցաւ եւ սկսաւ վագել:

Ձիուն հետ կարծես կը թռէինք,

Զգացի որ տունէս կը հեռանայինք:

Բայց ես կոնակիս ետելը չնայեցայ,

Ոչ ալ մտահոգուեցայ, ոչ ալ վախցայ:

Ձիուն հետ միասին մեկնեցանք այս մութ քաղաքը,

Մեր առջելը երեւցաւ փայլուն արելը:

Սեւան Մէյսըն

Գ Միջնակարգ

Գեղեցիկ Ճերմակ Ձին

Սարոյեան իր մանկութիւնով,

Մեզի կը ներկայացնէ իրական տեսած երգը,

Գեղեցիկ ճերմակ ձին,

Ֆրեզնօ քաղաքին մէջ՝ իր ինը տարեկան աչքերով:

Կը զգանք որ ան շատ խոր ներշնչուած էր,

Նաեւ կը զգանք իր պարզութիւնը եւ լաւատեսութիւնը,

Իր փայլուն ժպիտն ու ուրախութիւնը,

Այս ամէնը գեղեցիկ ճերմակ ձիէ մը:

Այդ քանի մը վայրկեանի ուրախութիւնը անմոռանալի է,

Սրտի մօտիկ կ'ընդունուի՝ նաեւ մեզ կ'ուրախացնէ:

Մերի Պապաճանեան

Գ Միջնակարգ

Ճշմարտախօս

Աղքատ Սարոյեան, հայրենիք պաշտող,

Խաղող մշակող, ձի սիրող,

Քալիֆորնիա ծնող,

Բայց դպրոցը կէս ձգող:

Զարմիկին հետ ձի << գողցող>>,

Գեղեցիկ ճերմակ ձի,

Բայց իր մէջ վախ ունեցող,

Թէ կը բռնեն ձին ու իրենց:

Աղքատութեան մէջ ապրող,

Ընտանիքը ճշմարտախօս ու հպարտ,

Ծիծաղասէր եւ հայրենասէր,

Բարի, անուշիկ ժպիտներով լի:

Սոնիա Սարաճեան

Գ Միջնակարգ

Մտերիմ ընկերուհիս

Շատ լաւ ընկերներ եղած ենք նախակրթարանէն ի վեր:

Իրարու կողքին ենք գէշ եւ լաւ ժամանակներուն,

Իրարու հետ ճաշ կը շինենք եւ միասին քալելու կ'երթանք:

Կը պատմենք իրարու մեր լուրերը եւ գաղտնիքներ չենք պահեր իրարմէ:

Երբ որ բան մը կը խանգարէ, իրեն կ'երթամ կը խօսիմ,
Իրարու հետ ֆիլմեր կը դիտենք եւ իրարու կը քաջալերենք:
Պզտիկ տարիքէ ի վեր միշտ իրարու հետ խաղցած ենք,
Միասին ժամանակ անցուցած ենք՝ դպրոցէն ներս եւ դուրս:

Գիտեմ որ կեանքի ընթացքին պիտի մնանք մտերիմ ընկերուհիներ,
Որովհետեւ իրարու կը հասկնանք եւ իրարու շատ կը սիրենք:

Սեւան Մէյսըն

Գ Միջնակարգ

ՊԱՏԱՆԻԻ ՍԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

Իմ անունս Վռամ է եւ ձեզի պիտի պատմեմ կեանքս ցեղասպանութենէն առաջ: Ես կ'ապրէի Պատմական Հայաստանի մէջ գտնուող Անի քաղաքը: Իմ ընտանիքս կը բաղկանար հինգ հոգիէ՝ մայրս, հայրս, ես եւ երկու եղբայրներս: Առտու կանուխ դպրոց կ'երթայի եւ կը վերադառնայի կէսօրէ ետք: Երբ տուն կ'երթայի տնային աշխատանքներս կը կատարէի եւ յետոյ ընկերներուս հետ դուրս կ'ելլէի եւ կը խաղայի: Ես եւ ընկերներս շատ կը սիրէինք ոտնագնդակ խաղալ եւ պահուրտուկ:

Շատ հաճելի էր մեր կեանքը մինչև օր մը՝ երբ տուն վերադարձայ և տեսայ թէ մայրս ու հայրս կը վիճաբանէին: Երբ հարցուցի իրենց ինչու կը վիճաբանէին, ըսին ինձի որ պիտի փոխադրուէինք ուրիշ երկիր: Ես չէի ուզեր փոխադրուիլ, որովհետև ամբողջ կեանքս էր Հայաստանը, բայց շատ պզտիկ էի և չէի հասկնար որ մեզի կ'ուզէին անհետացնել աշխարհէն: Ստիպուած էինք հեռանալ մեր երկիրէն:

Մենք նաևով ճամբորդեցինք եւ քանի օր նաւուն վրայ էինք: Նաւուն վրայ ուրիշ հայ պզտիկներ ալ կային եւ Ես իրենց հետ կը խաղայի: Մինչեւ որ օր մը վերջապէս

հասանք մեր նոր քաղաքը: Այնտեղ մենք շատ պզտիկ շենքի մը մէջ պզտիկ սենեակ մը վարձեցինք: Ես հոն դպրոց գացի, Բայց շատ ընկերներ չունէի, իմ հետս չէին ուզեր ոտնագնդակ խաղալ եւ ամէն մարդ զիս կը ծաղրէր: Ես շատ ուրախ չէի այս նոր կացութեան մէջ եւ կ'ուզէի ետ Հայաստան երթալ: Բայց ստիպուած մնալով հոն՝ երկրորդական դպրոց գացի եւ սկսայ քիչ քիչ ընկերներ ունենալ: Ես ուսանեցայ եւ սկսայ շատ սիրել նոր միջավայրս:

Հիմա ես կը յիշեմ առաջուայ օրերը որ կ'սպրէի Հայաստան:
Բայց հիմա կը հասկնամ ինչու փոխադրուեցանք:

Վո՞րամ Նալպանտեան

Գ Միջնակարգ

Ես այդ գիշերը կեանքիս մէջ երբեք պիտի չմոռնամ: Այդ գիշերն այն օրն էր, որ ես եւ իմ ծնողներս պարտադրաբար ձգեցինք հայրենիքը, ետ դողելով մեր ունեցուածքը եւ պատիւը՝ փրկուելու համար . . . :

Մայրս ինծի իր գիրկը բռնած շշուկով կ'ըսէր որ չմտաւորուիմ եւ ձայն չհանեմ, մինչեւ որ հայրս մի քանի կարեւոր բաներ առնէ եւ մեզի միանայ: Հայրս վերադառնալէ վերջ, արագ արագ մեզի առաւ եւ ինքնաշարժ մը նստեցուց:

Ես ութ տարեկան էի, եւ չէի հասկնար այդ ատեն թէ ինչ կը կատարուէր շուրջս: Բայց քանի որ մայրս ըսաւ չմտաւորուիմ եւ իրեն լսեմ, ես ալ իրեն վստահելով այդ բանը կ'ընէի: Երկար ճանապարհէ ետք, հասանք նաւահանգիստ մը, ուր քալելու անգամ տեղ չկար, այնքան մարդ հաւաքուած էր: Հայրս ըսաւ մեզի որ երթանք եւ այդ ժողովուրդին միանանք : Ինքը գնաց մի քանի հարցեր լուծելու, ինչպէս որ ըսաւ:

Արեւը կամաց կամաց կ'ելլէր եւ մենք այնտեղ նստած ուրիշ անձանօթներու հետ կը զրուցէինք որ ժամանակնիս անցնի:

Անսպասելիօրէն իմ հայրս ժամացոյցին աչք մը նետեց եւ արագ ոտքի կանգնեցաւ: Մօրս եւ իմ ձեռքը բռնեց եւ դէպի նաւուն մուտքը տարաւ: Այդտեղ սպասող ամբողջ ժողովուրդը նաւուն վրայ տեղաւորուեցաւ եւ մի քանի ժամ յետոյ, նաւապետը դուրս ելաւ եւ պոռաց՝ նաւը կ'ուղղուի : Այդ օրուրնէ ի վեր մեր կեանքը սկսաւ Օ-էն եւ այնքան դժուարութիւններու մէջէն անցանք, որ բառերն անգամ չեն բաւեր այդ ամէնը պատմել:

Մերի Պապաճանեան

Գ Միջնակարգ

Ես Յակոբն եմ: Շատ դժուար մանկութիւն մը ունեցայ: Երբ ես եօթ տարեկան էի Կիպրոս տեղափոխուեցանք ես ու մայրս, բայց հայրս մեզի հետ չեկաւ: Մայրս ամէն օր կու լար վախէն եւ հօրս կարօտէն: Միշտ կ'ըսէր թէ ան կը պաշտպանէր մեր հայրենիքը եւ հայութիւնը:

Օր մը իրեն հարցուցի թէ որմէ՞ կը պաշտպանէր: Մայրս ըսաւ թէ մարդոցմէ՛ որոնք չեն գիտեր յարգանքը ինչ կը նշանակէ եւ կը փորձեն ամէն ինչ իրենցը դարձնել:

Մենք նիւթական դժուարութիւն ունէինք: Մայրս գործ չէր գտնար եւ միշտ շատ մտահոգուած էր հօրս եւ հայրենիքին համար: Ես շատ կարօտցած էի հօրս, բայց ցոյց չէի տար մայրիկիս ինչքան տխուր եւ մտահոգ էի, որովհետեւ ան արդէն շատ տխուր էր, ամէն օր կու լար վախէն եւ հօրս կարօտէն: Ես ուժ կու տայի եւ կը յիշեցնէի իրեն թէ ինչքան զօրաւոր էր ան: Մեզի ամէն շաբաթ նամակ կ'ուղարկէր եւ կ'ըսէր թէ ինչքան դժուար էր կացութիւնը եւ ինչքան պիտի ուզէր այս ամէնը վերջանար եւ վերադառնար: Բայց հայրենիքը իրեն պէտք ունէր:

Ես կրցայ հայկական Մելգոնեան երկրորդական կրթարանը յաճախել եւ ուսում ստանալ: Ես կ'ուզէի երբ մեծնամ հօրս պէս մեր հողերը պաշտպանել, մեր մայրենի լեզուն եւ մշակոյթը:

Ալիսիա Շիրսմեան

Գ Միջնակարգ

1915 թուականի հայոց ցեղասպանութենէն ետք, գրեթէ բոլոր հայերը չարչարուեցան: Մարդիկ գաղթեցին դէպի ուրիշ, օտար երկիրներ, մարդիկ իրենց տունները, գործերը կորսնցուցին իսկ ուրիշներ ալ իրենց ընտանիքի անդամները:

Գարլօն իր քրոջ Գառնիին հետ դժբախտաբար որբ մնացին, տուն-տեղ չունէին ապրելու համար: Միայն մէկ անձ ողջ մնացած էր իրենց ընտանիքէն, մեծմայրիկը: Բայց ամիսու մեծմայրիկը արդէն շատ ծեր էր եւ հիւանդ: Այս պատճառով Գառնին եւ Գարլօն ստիպուեցան դէպի Լիբանան փոխադրուիլ:

Երկար ճանապարհէ ետք հասան Լիբանան, ուր ստիպուած էին բաժնուիլ իրարմէ: Գառնիին պիտի որդեգրէր ընտանիք մը իսկ Գարլօն պիտի երթար որբանոց:

Միակ բանը որ յիշատակ ունեին՝ երկու հատ վզնոց, որ մեծմայրիկը իրենց տուած էր: Գառնիին վզնոցին վրայ կար նուռի մը կէտը, իսկ Գարլոյին վզնոցին վրայ կար միւս կէտը եւ երբ մօտեցնէին իրար, կը կազմուէր խոշոր նուռ մը:

Տարիներ անցան... Գառնին արդէն 35 տարեկան, ամուսնացած կին էր իսկ Գարլօն 40 տարեկան գրող մը, բայց մէկը միւսէն լուր չունէր: Իրարմէ բաժնուած օրէն ոչ տեսնուած էին ոչ ալ խօսա

Օր մը երբ Գառնիին տղան գնդակով կը խաղար, գնդակը ակամայ նետեց բարձրահասակ մարդու մը վրայ: Գառնին ամչնալով գնաց ներողութիւն խնդրելու եւ գնդակը առնելու: Երբ գնդակը առաւ, բարձրահասակ մարդուն վիզին վրայ տեսաւ կէս նուռ մը եւ ապշած մնաց.

- Գարլօ՞

-Այո... Դուն ո՞վ ես:

Վզնոցը ցոյց տուաւ Գարլոյին: Գարլօն ալ ապշեցաւ, այդքան տարիներ ետք ինչպէս կըլլար իրար հանդիպին փոքր թաղի մը մէջ, շատ քիչ էին կարելիութիւնները: Ետքը լալու սկսան եւ իրար փաթթուեցան: Այդ օրուրնէ ի վեր Գարլօն սկսաւ Գառնիին եւ իր ընտանիքին հետ ապրիլ եւ եղան անբաժան քոյր ու եղբայր:

Մեղրի Կարապետեան

Գ Միջնակարգ

Ութը տարեկան պզտիկ տղայ մըն էի, շուրջս չէի գիտեր ինչ կը պատահէր: Մարդիկ կը պոռային, կը կանչէին եւ ես ամենուն մէջտեղ, մօրս ձեռքը բռնած կը վազէի: Վազած ատենս զգացի որ մայրիկս ձեռքս շատ զօրաւոր կը սեղմէր, ու դարձայ նայիմ թէ ինչ կը պատահէր: Մօրս ոտքին փամփուշտ զարնուած էր, ու ինծի ըսաւ որ չէր կրնար հետս գալ, եւ պէտք էի իրեն ձգել:

Ինծի համար ամենադժուար ժամանակն էր այն, չէի գիտեր ինչ ընել: Վախցած վազեցի, ձգելով մօրս ձեռքը, ու իրեն ետ ձգելով սկսայ հեռանալ, լալով ու ցաւով: Վազած ատենս ուրիշ երիտասարդ կին մը ձեռքս բռնեց ու քաշելով ինծի հեռացուց միւսներէն: Կը կարծէի որ կեանքիս վերջը հասաւ, եւ այդ ժամուն պիտի մեռնէի, բայց այս կինը հայ էր, եւ ինծի ազատեց:

Մի քանի օր ետքը ան ինծի իր երկիրը փոխադրեց, որպէսզի կարենամ ուսում ստանալ: Ես դեռ չէի վարժուած առանց իմ մօրս դպրոց երթալ, եւ անընդհատ կու

լայի: Երբ հասանք նոր քաղաքը ամեն մարդ օտար լեզու կը խօսեր եւ ոչ հայերէն: Ինծի տարօրինակ ձեւով կը նայէին, կարծես ուրիշ աշխարհէ եկած էի:

Առտու եղաւ եւ ժամն էր դպրոց երթալու: Երբ հասայ դպրոց, բոլոր աշակերտները ինծի կը դիտէին: Տիկինը անունս հարցուց ինծի եւ ես ըսի . <<Ցուլակ է անունս, տիկին>>: Աշակերտները վրաս կը խնդային ու կը ծաղրէին: Այս աշակերտները չէին գիտեր իսկ ինչերէ անցած էի ու դեռ կը շարունակէին խնդալ: Բայց ես սորվեցայ որ նման պարագայի ուրիշներու պէտք չէ մտիկ ընել, եւ շարունակեցի դասերս սորվիլ:

Այս պատճառով ալ, հիմա ես հա՛յ գրող եղած եմ:

Ցուլակ Կէօթճեան

Գ Միջնակարգ

1915 թուականէն յետոյ շատ հայեր վերապրելով ցեղասպանութենէն տեղափոխուեցան այլ երկիրներ:

Այդ մարդոցմէ մէկն էր Վաչօն: Ան ընդամենը տասը տարեկան էր: Անոր ընտանիքը բաղկացած էր չորս հոգիներէ: Վաչոյի ընտանիքը տեղափոխուեցաւ Ֆրանսա:

Անոր առաջին տունը կը գտնուէր Փարիզի ծայրամասը: Անոնք այնտեղ ապրեցան հինգ տարի, որմէ յետոյ տեղափոխուեցան Բուլղարի կեդրոն: Այդ հինգ տարիներու ընթացքին ան կը յաճախէր դպրոց: Դպրոցը կը գտնուէր իր տունէն շատ հեռու, մօտաւորապէս քառասունհինգ վայրկեան: Անոր ուսումնական միջին գնահատականը 17 էր: Վաչօն այդպէս անցուց այդ հինգ տարիները եւ տեղափոխուեցան Բուլղարի կեդրոն, իր հայրիկի աշխատանքին Բուլղարի մօտ տուն մը:

Վաչօն սկսաւ երթալ ուրիշ դպրոց՝ իր տունին Բուլղարի մօտ: Արդէն տունէն դպրոց երթալը ընդամենը տասը վայրկեան էր:

Վաչօն աւարտեց դպրոցը եւ ուսանեցաւ, ապա դարձաւ հանրայայտ դերասան: Ան խաղաց շարք մը դերեր: Ծանօթացաւ շատ յայտնի դերասաններու հետ: Ան դարձաւ 1933 թուականի Ֆրանսայի ամենալաւ դերասանը:

Ալեքս Ավրամիտիս

Գ Միջնակարգ

Փոքրիկ տղայ մը Միշել անունով կրցաւ ազատիլ 1915 թուականի ցեղասպանութենէն եւ Ամերիկա հասաւ: Ան որք էր: Հայրը և մայրը մահացած էին ջարդին ատեն: Ան բոլորովին մինակ էր, բայց իրեն գիշերօթիկ դրին որ դաս սորվի, անօթի չմնայ եւ ընկերներ ունենայ: Ան շատ արագ կրցաւ գտնել ընկերներ, բայց նաեւ ծանօթացաւ գէշ մարդոց, որոնք միշտ կը փորձէին իրեն վնաս հասցնել ամէն ձեւով :

Բայց Միշելը ուներ իր մի քանի լաւ ընկերները որոնք միշտ իր կողքին էին: Միշելը շատ կը սիրէր գրել և կարդալ, բայց ամէնէն շատ գրել: Երբ իրիկուն կ'ըլլար և բոլորը կը քնանային, ինքը արթուն կը մնար, որ իր միտքի մեջի բոլոր մտածումները գրէ: Ամէն գիշեր կ'ըներ նոյն բանը:

Օր մը ուսուցիչը գտաւ Միշելին գրածներէն եւ սկսաւ կարդալ: Ձարմացաւ որ ինչպէս փոքր տղայ մը կրնար այդքան խելացի և հետաքրքրական բաներ գրել: Ան հրաման առնելով Միշելէն ուզեց կարդալ անոր գրածը դասարանին առջեւ: Երբ ուսուցիչը կը կարդար ոմանք կատակի առին, բայց շատեր ալ լուռ նստած մտիկ ըրին: Միշելը երբ գիտցաւ որ իր ուսուցիչը հաւնեցաւ իր գործը ան շատ ուրախացաւ եւ սկսաւ աւելի գրել:

Ան երբ դպրոցը վերջացուց արդէն գրած էր իր երկրորդ գիրքը: Ամէն մարդ կը կարդար: Անշուշտ մարդիկ շատ սիրեցին և հետաքրքրական գտան իր գրածները: Այսպիսով ան եղաւ մեծ և յայտնի գրող մը:

Լամիթա Գոճաողլանեան

Գ Միջնակարգ

Ես ցեղասպանութենէն անցայ եւ դժուարութեամբ հասայ նոր երկիր մը: Ինը տարեկան էի: Պէտք էի ապրիլ տունի մը մէջ , ուր ուրիշ ընտանիքներ ալ կ'ապրէին: Պէտք էր կարգի սպասէինք որ ճաշերնիս եփէինք, որովհետեւ խոհանոցը մէկ էր այդ շէնքին մէջ: Հինգ տարբեր ընտանիքներ կ'ապրէինք: Շատ դժուար էր ապրիլ այնտեղ:

Օր մը իմ հայրս եկաւ եւ ըսաւ ինծի . <<Քեզ դպրոց արձանագրեցի , վաղուրնէ դպրոց պիտի երթաս, շուտ քնացիր որ վաղը կանուխ արթննաս>>: Երկրորդ օրը եղաւ եւ ես շոգեկառքով պէտք էի երթալ դպրոց: Առտուները Ուսուցչուհին դասարան մտնելով ներկայ բացակայ կ'առնէր: Իմ անունիս հասնելով ըսաւ. <<Գէորգ Գէորգեան>>: Ոտքի ելլելով ըսի << ներկայ>> բայց ինծի կը հարցնէր թէ որ մէկն էր

անուն: Ես ըսի << Գեորգ>> եւ ամբողջ դասարանը իմ անունիս վրայ կը խնդար: Բայց չէին գիտեր թէ այդ անունը ինչքան գեղեցիկ անուն էր:

Իմ դասընկերներս մարզանքի պահուն ոտնագնդակ պիտի խաղային: Երկու խումբի բաժնուելով ես կը մնայի, մէկը չէր ուզեր հետը ըլլայի: Կը կարծէին թէ ես օտար եմ եւ կը կարծէին թէ իրենց պէս Քրիստոնէայ չեմ: Բայց չէին գիտեր որ իմ երկիրս ընդունեց առաջինը՝ Քրիստոնէութիւնը որպէս պետական կրօն: Կրօնքի պահերուն ես ծայրը կը մնայի, Երբ որ խօսէի վրաս կը բարկանար ուսուցիչը:

Յետոյ դպրոց փոխեցի եւ գիշերօթիկ վարժարան դրկեցին ինծի ծնողքս եւ հոն ուսանեցայ : Տարիներ ետք աւարտեցի այդ դպրոցը: Ուրախ գացի ծնողքիս մօտ եւ յաջող աւարտելովս շատ հպարտացան:

Անցան տարիներ եւ ես աշխարհահռչակ կրցայ դառնալ եւ ամէն մարդ իմ անունս գիտէ հիմա:

Ճորճ Խտըրշահ

Գ Միջնակարգ

Արամը յոգնած կերպով, տխուր եւ մտահոգ, պզտիկ փայտէ շինուած նաւի մէջ նստած իր ընտանիքով ծովու ալիքները կը դիտէ եւ կ'աղօթէ որ ամէն ինչ դէպի լաւ երթայ:

Մի քանի օր կ'անցնի , կը հասնին նոր քաղաք մը ու դժուարութիւնները կը շատնան: Պէտք է գտնել լուծումը ինչպէս ճաշ ուտեն, դրամ ունենան, տանիք մը ունենան իրենց վրան:

Տունէ-տուն դուռը կը զարնեն, կ'աղաչեն որ մի քանի օրուայ համար հոն մնան, բայց անոնք չեն խօսիր ու դուռը կը գոցեն իրենց վրայ:

Բայց բարեբախտաբար, մեծ տունի մը դուռը երբ կը զարնեն, ծեր մարդ մը ժպիտով դուրս կ'ելլէ: Կ'աղաչեն իրեն մնալ իր հետ մի քանի օրուայ համար, մինչեւ հայրը գործ մը գտնայ:

Ան առանց մտածումի, կը ժպտի աւելի ու կ'ըսէ. <<մտէք>>: Այդ բառը իրենց համար մեծ արժէք կ'ունենայ: Արամին ընտանիքը կ'ուրախանայ որ հիմա պիտի կարենան տաք ճաշ ուտել, ջուր խմել, անկողին մը ունենալ, ու ամենակարեւորը տանիք մը ունենալ իրենց վրայ:

Ծանօթանալով կը գիտնան որ այդ ծեր մարդուն անունը Յովսէփ էր եւ մինակը կը մնար այդ տունին մէջ: Դժբախտաբար իր կինը մահացած էր, իսկ իր երկու զաւակները արդէն իրենց ընտանիքը կազմած էին, ուրիշ երկրի մէջ:

Այսպիսով ալ ինքը այդ տունին մէջ մինակը մնացած, բայց տեսնելով Արամին ընտանիքը կ'ուրախանայ, որ այլեւս կամ գոնէ որոշ ժամանակի համար մինակը պիտի չըլլայ:

Ամիսներ կ'անցնին, ու Արամին հայրը գործ մը գտած ըլլալով ու դրամ խնայելով կը կարենան պզտիկ բնակարան մը տեղափոխուիլ:

Տարիներ յետոյ Արամը մեծնալով, մեծ ու նշանաւոր գրող կ'ըլլայ: Անպայման կ'ուզէ երթալ հանդիպիլ Յովսէփին ու շնորհակալութիւն յայտնել:

Ֆապիօ-Արմէն Զատոյեան

Գ Միջնակարգ

Յեղասպանութենէն անցած պատանիի մը պատմութիւնը՝ այդ քարքարոտ ճամբաները, պաղ գիշերները և տաք առաւօտները: Հազիւ -հազիւ հասանք Յունաստան: Հինգ հոգի էինք՝ երեք պզտիկ և երկու մեծ: Ամիսներ անցան և մենք կապուեցանք իրարու հետ և կարծես թէ ընտանիք էինք: Իրար հետ կ'ապրէինք, միասին կ'ուտէինք: Այդ երկու հոգին որ մեզի հետ էին երկու կին էին և մենք երկու տղայ և մէկ աղջիկ: Մէկ տարի անց մենք կարծես թէ մոռցեր էինք որ առաջ իրարու հետ կապ չունէինք, որ ցեղասպանութենէն ազատեցանք և ապրուստ մը նորէն գտանք:

Մենք այդ ամիսներու և տարիներու ընթացքին ուսում չէինք ստացած, ոչ դպրոց ոչ ալ դասերու կ'երթայինք: Այդ երկու կիները կարծես մեր մայրը և մօրաքոյրը ըլլային, ամէն ինչով կ'օգնէին մեզի և հոգ կը տանէին: Իրենք որոշեցին որ մեզ պէտք է դպրոց դրկէին որովհետեւ առանց ուսումի տեղ մը չէինք հասնիր և ապագայի համար պէտք պիտի ունենայինք: Մեզի արձանագրեցին, ընդունուեցանք հայկական

դպրոց Յունաստանի մէջ:Դպրոցը շատ տարբեր էր իմ դպրոցէս որ կը յաճախէի երբ որ Հայաստան էի, իմ հայրենիքիս մէջ: Հոն աղջիկ և տղայ տարբեր դասարաններու մէջ էինք և բաժնուած,բայց այս դպրոցի մէջ աղջիկ և տղայ նոյն դասարանն էինք և տարբերութիւն չկար: Տարբերութիւնը դպրոցական հագուստներն էին :Աշակերտները շատ բարի էին և շատ շուտ ծանօթացանք և ընկերացանք: Անոնք հայ էին:

Դպրոցական տարիները շատ լաւ անցան շատ ուրախ և գուարթ: Այդ ուրախ տարիներէն յետոյ եկաւ համալսարանի կեանքը բայց արդէն յունարէն լեզուով և ուրիշ տարբեր ընկերներով, բայց իմ եղբայրս և քոյրս միշտ իրարու հետ էինք ամէն տեղ:

Լուրերէն ամէն օր կը լսէի որ Հայաստանի վիճակը արդէն շատ լաւացեր էր: Այդ ամբողջ մղձաւանջէն անցեր էր այո, բայց շատ գոհեր , անմեղ գոհեր կային ... Համալսարան ուսումս պատմական այդ նիւթերու վրայ էր: Կրցայ աւարտել ուսումս և հայրենիք երթալ՝ հոն ապրելու և աշխատելու: Ի հարկէ ինձի արդէն շատ հոգեհարազատ էր Յունաստանը բայց Հայրենիքը...կը կանչէր:

Անկելինա Նազարովնա

Գ Միջնակարգ

Հայ Զինուորին

Մեր սիրելի հայ զինուոր
Դուն ազգի պաշտպան,
Հպարտութիւն ու պարծանք:

Թող Աստուած պահապան ըլլայ քեզ,
Թող վախնայ այն թշնամին
Որ դէմ կու գայ մեր բանակին:

Փառք ու պատիւ հայ զինուոր՝
Որ միշտ հպարտ ու կանգուն
Կը ծառայես օրն ի բուն:

Մեղրի Կարապետեան

Գ Միջնակարգ

Հայաստան

Հայաստանը հրաշալի երկիր է, որ անցուցեր է հազարաւոր կռիւներ, հազարաւոր դաւաճանութիւններ: Հօր Հայաստանը ցեղասպանութիւն անցուցեր է: Հիմա այդ պաճառով աշխարհի բոլոր կողմերը հայեր կան: Այդքան դժուարութիւններէ անցնելէ ետք, այն նորէն կը մնայ գեղեցիկ ու սիրուած երկիր:

Ես որպէս հայ եւ հայրենասէր աղջիկ՝ կը պաշտեմ Հայաստանը պզտիկ տարիքէս: Կը յիշեմ ծնողներս ինծի դրկած էին Հայաստան մեծմօրս քով, որ հայերէն սորվիմ եւ այդ ժամանակէն շատ սիրուած եմ Հայաստան ապրող ընտանիքէս:

Հայաստանը միայն երկիր չէ ինծի համար, հոն կ'ապրին հարազատներս հօրս կողմէն: Ոչ մէկը կրնայ չափել ուրախութիւնս, երբ ես Հայաստան կ'ըլլամ հարազատներուս քով: Հայաստանը նաեւ ինծի համար հանգստութեան տեղ է, հոն ես կը զգամ որ իմ տանս մէջ եմ: Հոն կը զգամ որ իսկական հայ եմ: Ոչ մէկ ձեռ կայ որ բացատրեմ թէ որքան կարեւոր է ինծի համար իմ երկիրիս անկախութիւնն ու խաղաղութիւնը: Ոչ մէկ ձեռով կարելի է բացատրել թէ որքան կը սիրեմ ես Հայաստանը՝ հայրենիքս:

Սոնիա Սարաճեան

Գ Միջնակարգ

